מפניני הפרשה - מאמר

"איש אשר רוח בו"

מעשה בבעל מלטשת יהלומים שהעסיק פועלים מקצועיים, שהתמחו בשטחים שונים, של המקצוע ליטוש יהלומים - מיהלומים מרהיבי עין לתכשיטים יקרי ערך, ועד אבק יהלומים לתעשיה.

יום אחד הזדמן לו לקנות יהלומים גולמיים ענקיים בסכום כסף גדול מאוד, אבל חשב לעצמו שלאחר ליטושם יהיו יקרים שבעתיים.

הוא נקרא לפגישה קצרה מחוץ למשרדו, והניח את החפיסה עם היהלומים הגולמיים על שולחנו. בדיוק אותו רגע סיים אחד הפועלים את עבודתו בליטוש היהלומים שניתנו לו - יהלומים זעירים כמומחיותו.

כשנכנס ללשכת מעסיקו, לקבל יהלומים נוספים לעיבוד. ראה שאמנם אין אדם בלשכה, אולם חבילה ובה יהלומים גולמיים מונחת על השולחן, נטל אותה ושב לסדנתו.

כשחזר בעל הבית חיפש את היהלומים היקרים ולא מצאם, הזדעק: "**היהלומים, היכן הם!**"...**היכן הם**?!...ומירכתי המלטשה נשמע קול: "**אני לקחתי לעבוד עליהם**". באותו רגע חשכו עיניו של בעל הבית: הוא?! מלטש זעיר של יהלומים זעירים! לעומת זאת לליטוש היהלומים שקנה נדרש מומחה מיוחד.

הוא מיהר למקומו של העובד, אך התברר לו שאיחר את המועד. "**מה אתה עושה**?!" אמר בעל הבית והפועל השיב – "**אצלי כל היהלומים אותו דבר**". והמשיך במלאכתו... מזעזע.

מקרה או סיפור כזה נדיר מאוד שיקרה בענף ליטוש היהלומים, כי שם כולם יודעים שאין שני יהלומים זהים ולכל יהלום יש את יהודו ואת הדרך לליטושו. אבל משום מה קורה הרבה בשטח החינוך...שהרי כל ילד, כל נשמה, יהלום יחודי הוא. ואין שני אנשים זהים ושתי נשמות זהות, לא בכישרונות, לא בנטיות, לא במידות, לא באישיות וברמת הבגרות. כל אדם, ילד וילדה, עולם מלא בפני עצמו.

האם ראוי להעבירם "ליטוש" זהה, "גודל אחיד"!?...חובת ההורים, והמחנכים, לעמוד על ייחודם של החניכים ולטפחה, להפיק מהם את המירב בתחום המצטיין שלהם. זהו כוונת המשנה, במסכת אבות שחמישה תלמידים היו לרבן יוחנן בן זכאי, והיה מונה שיבחו של כל אחד ואחד מהם.

בודאי שיש להקנות ידע לכולם. יש להרחיב את אופקי כולם, לעדן מידותיהם, לחנכם. אולם יחד עם זאת לגלות את הייחודיות שבכל אחד, ולמצות את הכישורים. להתייחס לכל אחד בנפרד כאל יהלום הכתר!

נראה שזו כוונת משה רבינו שביקש מנהיג - "איש אשר רוח בו", ופירש רש"י: "שיוכל להלוך כנגד רחו של כל אחד ואחד". ידע לאבחן מה הלך רוחו, וידע להטיל עליו את התפקיד הנכון, ולהתייחס אליו ביחס הנכון.

אם כך נדרש ממנהיג של אומה שלמה, שיידע להתייחס נכון ובנפרד לכל אחד מהעם, על אחת כמה וכמה שנדרש הדבר ממורה בכיתה, ונדרש שבעתיים מהורים - שיידעו להתייחס לכל **צאצא** כנטיות נפשו וייחודיותו!

כמה נוקב הפתגם העממי, שכאשר האגרוף קמוץ נראות כל האצבעות זהות בגודלן. אך כאשר הוא נפרש, מתגלית כל אחת בייחודיותה. כשעומדים לפני כיתה, ולעיתים אף במשפחה, אם מתייחסים אל הקבוצה בכללות, נראים כולם זהים. אך טעות היא. יש לפתוח את האגרוף ולגלות בפרט את ייחודו ולטפחו בפרטות!

בין אדם לחבירו

המעשן סיגריות, מלבד הנזק הגדול שגורם לעצמו, גורם הוא צער ונזק לאחרים, ובמיוחד במקומות ציבוריים כגון באוטובוס, משרדים, בית המדרש וכדומה. ופשוט שדבר זה נוגע גם למי שמעשן בביתו וגורם צער לבני ביתו.

אדם המדיף ריח רע מגופו עקב אכילת דבר שריחו רע או מחמת זיעה וכדומה, גורם לסביבתו צער רב, ואפילו לחילול ה'. לכן, יש להימנע מאכילת מאכלים המדיפים ריח רע מהפה כגון שום, ממוך למפגש עם אנשים, ובקיץ יש להעביר את ריח הזיעה, ע"י מקלחות וע"י שימוש ב "דאודורנט" וכדומה.

שואל ומשיב

שאלה: האם על אדם לברך ברכת "שהחיינו" על תפילין חדשות?

תשובה: בתוספתא ברכות, פרק ו' הלכה טו' מבואר, שעל טלית חדשה או תפילין חדשים צריך לברך שהחיינו. אולם התוספות במסכת מנחות דף מב: כתבו בשם רב שרירא גאון, שאין הלכה כדברי התוספתא בעניין זה, כי אין לברך שהחיינו אלא על מצווה הבאה מזמן לזמן, כגון שופר ולולב מגילה ונר חנוכה, מה שאין כן בתפילין חדשים. אולם הרמב"ם בפרק יא' מהלכות ברכות הלכה ט כתב, שיש לברך שהחיינו על טלית חדשה או על תפילין חדשים.

הטור אורח חיים סימן כב הביא דין התוספתא לגבי טלית חדשה שמברך עליה שהחיינו, והשמיט דין זה לגבי תפילין חדשים. וכתב מרן הבית יוסף שם, בשם רבינו הגדול רבי יצחק אבוהב, שטעמו משום שאין לברך שהחיינו אלא על מצווה הבאה מזמן לזמן, ושלא כדברי התוספתא הנ"ל, ולכן לא כתב הטור בהלכות תפילין שיש לברך שהחיינו על תפילין חדשים, ורק לגבי טלית חדשה כתב לברך, ולא משום המצווה, אלא משום שהוא בגד שמתעטף בו להנאתו, וכדין הקונה כלים חדשים שמברך שהחיינו. ושכן כתב בעל העיטור.

כן פסק מרן בשלחן ערוך אורח חיים סימן כב, שעל טלית חדשה מברך שהחיינו משום דלא גרע מקונה כלים חדשים. ומבואר שסובר שלא כדעת הרמב"ם שיש לברך שהחיינו על המצווה של תפילין חדשים.

הטורי זהב כתב, שאף בתפילין חדשים יש לברך שהחיינו. אבל מרן החיד"א במחזיק ברכה סימן כב כתב, שהמנהג כדעת מרן שלא לברך שהחיינו כשמניח תפילין חדשים. וכן כתב המאמר מרדכי בשם האחרונים. וכן פסק הגאון רבי חיים פלאג'י בכף החיים סימן י'. וכן כתבו בספר 'זכור לאברהם' חלק א' הלכות ברכות. ובספר 'שמח נפש' מערכת שהחיינו דף פב. ובספר ברכת יוסף ידיד חלק ב'. ועוד אחרונים. וכן פשט המנהג.

סיכום: הרוכש תפילין חדשות הנכון הוא שמצד ספק ברכות להקל לא יברך עליהם ברכת שהחיינו. אולם מי שרוצה רשאי לברך עליהם שהחיינו, כפסיקת מרן בשו"ע. ומה טוב ומה נעים שכדי לצאת ידי חובת כולם, ילבש בגד חדש יברך עליו שהחיינו ויכוון בברכתו זו גם על התפילין החדשות.

מפניני הפרשה - רעיון

פינחס - יהושע

בסופה של פרשת שבוע שעבר פרשת "בלק", קראנו על העצה הנוראה אותה מייעץ בלעם לבלק. עצה זו קבעה כי - "**אלוהיהם של אלו שונא זימה הוא**". כלומר, אומר בלעם לבלק: אם אינך יכול לנצח את עם ישראל במלחמה רגילה או בכוח הקללות, הכשל אותם בעזרת בנות מואב איתן יזנו עם ישראל.

עצה זו הצליחה, ובגינה מתו עשרים וארבע אלף מבני ישראל במגיפה. אבל אז מגיע פינחס בן אלעזר בן אהרון הכהן ודוקר בחרב למוות את זמרי בן סלו נשיא בית אב לשבט שמעון ואת כוזבי בת צור המדינית וכך פוסקת לה המגפה.

בשל מעשהו זה הוגדר פנחס כאדם "**קנאי לדבר ה'**" - האם הקנאות לדבר ה' רצויה היא וחיובית, או שמה שלילית היא ומגונה?

אין ספק שפינחס פעל על פי ההלכה, ואולם למרות זאת בקשו לנדותו, נידוי שלא יצא לפועל עקב התערבות הקב"ה. אלמלא זאת אכן היה פינחס מוקע על מעשהו זה - זאת כדי ללמדנו שהקנאות בעם ישראל אינה רצויה כל עיקר.

משה רבינו חושש שפינחס יבחר למנהיג בשל מעשהו, שהביא לעצירת המגיפה, למרות היותו קנאי. משה רבינו העניו, הסבלן, המסור, יודע שמנהיג איננו יכול להיות קנאי גם אם קנאותו הנה אמיתית כמו זו של פינחס.

על כן מבקש משה מה' יתברך: "**יפקוד ה' אלוקי הרוחות לכל בשר איש על העדה אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם**".

מפרש רש"י - **אמר לפניו ריבונו של עולם גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד, ואינן דומים זה לזה מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו. רוצה לומר המנהיג המושלם עפ"י חזונו של משה אינו יכול להיות קנאי, אלא מתון, סבלני ורגיש בהנהגתו עם צאן מרעיתו.**

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

שלום בן שלום כתריאל ע"ה	רחל בת סוליקא דנינו ע"ה
ברוך בן ורידה חדאד ז"ל	רבקה בת ג'ונג'ון תפילין ע"ה
דוד בן איזה דנינו ז"ל	מרים בת שרינה כהן ע"ה
דוד בן יוסף ואסתר פריגל ז"ל	שולה בת תמר פרץ ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

רחל בת לאה סימן טוב ז"ל	
סימונה בת מרסדס אלמליה ע"ה	
רג'ינה (ג'נט) בת מיסה חדד ז"ל	
מרסדס אוריה עמר ע"ה והי"ד בת רחל הי"ו	

תחייל לביא בן אורית ג'הסי ע"ה הי"ד
ויקטור בן שרינה תמאם ע"ה
אברהם בן ניסים רחל עקנין ע"ה
אביעד דב בן בלומה הירש ע"ה

בס"ד כ' לחודש תמוז ה'תשפ"ד
שנה שלושים גיליון מספר 44
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת פינחס
מפטירים

"דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ בֶּן חִלְקִיָּהוּ"
(ירמיהו פרק א' פסוק א')

חשמונאים (שעון קיץ)
כניסת שבת: 19:23
יציאת שבת: 20:23
זמן רבנו תם: 20:43

מהלכות בין אדם לחבירו מבוסס על מקורות בתלמוד ובפוסקים

בין אדם לחבירו הקדמה

כתוב בתורה "...וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ אֲנִי ה'" (ויקרא פרק יט' – יח') וכתב בספר החינוך מצוה רמג'- מצות אהבת ישראל.

לאהוב כל אחד מישראל אהבת נפש, כלומר שנחמול על ישראל ועל ממונו כמו שאדם חומל על עצמו וממונו, שנאמר (ויקרא י"ט, י"ח) ואהבת לרעך כמוך. ואמרו חז"ל במסכת שבת דף לא. - "דעלך סני לחברך לא תעביד". ואמרו בספרי, אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה, כלומר שהרבה מצוות שבתורה תלויין בכך, שהאוהב חבירו כנפשו לא יגנוב ממונו ולא ינאף את אשתו ולא יונהו בממון ולא בדברים ולא יסיג גבולו ולא יזיק לו בשום צד. וכן כמה מצוות אחרות תלויות בזה, ידוע הדבר לכל בן דעת.

דיני מצוה זו כלולים הם בתוך המצוה, שכלל הכל הוא שיתנהג האדם עם חבירו כמו שיתנהג עם עצמו, לשמור ממונו ולהרחיק ממנו כל נזק, ואם יספר עליו דברים יספרם לשבח ויחום על כבודו ולא יתכבד בקלונו, וכמו שאמרו חז"ל בירושלמי חגיגה פרק ב' הלכה א': המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא. והמתנהג עם חבירו דרך אהבה ושלום ורעות ומבקש תועלתם ושמח בטובם, עליו הכתוב אומר: "ישראל אשר בך אתפאר".
(**ישעיהו מט' - ג'**) אמרו חז"ל במסכת יומא דף ט: שבגלל שנאת חינם שהייתה בתקופת בית המקדש השני הרב הבית - "ללמדך ששקולה שנאת חינם כנגד שלוש עבירות חמורות שבתורה".

לאור חשיבות העניין, ובפרט בימים אלו בהם למרבה הצער מתגברת הקוטביות בין חלקי העם, נקדיש במדור זה הלכות מעשיות ורעיונות בנושא חשוב זה בתקווה שהדברים יחדרו לנפשנו, ונזכה לקץ הגאולה ולבניין בית מקדשינו, ועד אז נזכה לבישום האוויר החברתי ולטעום ממעדניו המרחיבים את הנשמה הפרטית ונשמת האומה.

האיסור לגנוב את דעת הבריות הקדמה

לדעת כל חכמי ישראל אסור לגנוב דעת הבריות, אלא שנחלקו האם איסור זה הוא מהתורה או מדרבנן. לדעת הריטב"א זצ"ל שהיה מגדולי הרבנים בדורות הראשונים, וכן לדעת בעלי "התוספות" האיסור לגנוב דעת הבריות הוא מהתורה, ואיסור זה נכלל באיסור גניבה שהרי מצאנו שהנביא מכנה פעולה זו בלשון גניבה, כגון: "ויגנוב אבשלום את לב אנשי ישראל". (שמואל ב' פרק טו') אולם לדעת הב"ח - רבי יואל סירקים זצ"ל שהוא מגדולי ישראל בדורות האחרונים האיסור לגנוב דעת הבריות הוא מדרבנן.

פרטי הלכות

א. יש גונב דעת הבריות בדבריו, כלומר שעל ידי דברי חלקות מראה לחבירו כאילו שהוא אוהבו (**אם אוהבו באמת בליבו בוודאי שטוב ורצוי שיביע אהבה זו בדברי חיבה ומחמאות וכדומה**), ויש הגונב דעת הבריות במקח וממכר, כגון שמטעה ומרמה במסחרו, זאת אפילו כשלא גורם לו להפסד כספי, ויש שגונב דעתו במתנה שנותן לו ויש עוד דרכים.

ב. סוחר שעושה הנחות לכלל הצבור ואומר למכרו אשר קונה אצלו, שבשבילו במיוחד עושה הנחה זו, הרי זה גונב דעתו, שיחזיק לו טובה בחינם.

ג. כתב בשולחן ערוך חושן משפט סימן רכח' שלא יפציר בחבירו לסעוד אצלו ויודע בו שאינו סועד, ואילו היה יודע שיסכים לא היה מפציר בו. ובעל התניא בשולחן ערוך הרב הסכים עימו, אך הוסיף שבלי להפציר בו מותר לומר לו פעם ושתים בוא ואכול עמי אף על פי שאין דעתו שיאכל עמו כי זהו כבודו שמכבדו לאכול עמו.

ד. כמו כן הוסיף מרן בשולחן ערוך שם, שלא ירבה במתנות ותקרובת לחבירו ויודע בו שאינו מקבל, כלומר במצב שאילו היה יודע שהוא יקבל לא היה מרבה לו, מפני שגונב דעת חבירו להחזיק לו טובה בחינם.

ה. בשו"ע הרב חושן משפט הלכות אונאה וגניבת דעת, הדגיש: אבל אם הוא חביב עליו ובאמת היה מרבה לו אם היה מקבל וכן אם היה מפציר בו לסעוד אם היה סועד אף על פי שיודע שעכשיו לא יסעוד ולא יקבל מותר להפציר בו לסעוד ולהרבות לו בתקרובת שאין זו גניבת דעת כיון שהוא חביב עליו באמת והוא מבקש באמת להנהותו ואין מונע מצדו אלא מצד חבירו שאינו רוצה נמצא שאם יחזיק לו טובה אינה בחינם.

ו. אסור לרמות בני אדם במקח וממכר או לגנוב דעתם, כגון אם יש פגם במוצר הנמכר, צריך להודיעו לקונה אפילו אם הוא גוי. חובה זו חלה גם במקרה שהפגם אינו מפחית את ערך החפץ. לכן סוחר שמוכר סחורה פגומה חייב להודיע שיש פגם בסחורה, ולא די בכך שמוריד את המחיר.

ז. המוכר דירה ויש בה פגם משמעותי כגון רטיבות צריך להודיע זאת לקונה. וכן, המוכר מכונית צריך להודיע לקונה את פגמיה, ולא להסתפק בכך שהפחית את המחיר, ואם לא הוריד את המחיר ומוכרה ביותר מערכה האמיתי עובר גם באיסור אונאת ממון.

ח. אין לצבוע כלים ישנים כדי שיראו כחדשים, או כדי להסתיר ולהעלים את מגרעותיהם, וגם אם ימכרם מחיר כלים ישנים ולא תהיה אונאת ממון אף על פי כן אסור משום גניבת דעת.

ט. מותר לייפות ולקשט כלים חדשים, ולמכור אותם במחיר גבוה יותר מעלות ההשבחה. ומותר לצבוע וליפות כלים וחפצים ישנים העומדים למכירה, אם מטרת צביעה למשוך ולעורר את רצון האנשים לקנותו, ולא במטרה להראותו כחדש. וכן מותר לסייד דירה לפני מכירתה וכן לשטוף היטב או לצבוע מכונית העומדת למכירה, מפני שבזה אין חשש לגניבת דעת, היות והקונים יודעים שאין מדובר במוצרים חדשים.

י. כחלק מהאיסור להונות ולגנוב את דעת הבריות במקח וממכר, אסור לפרסם פרסומת המטעה את הבריות, וגורמת להם לקנות על סמך מידע שאינו אמיתי. לדוגמא: אסור לפרסם שהמחירים הם הזולים ביותר ואין זה נכון. וכן אסור לפרסם שזו מכירת חיסול ולכן יש הוזלה גדולה של כל המחירים ובפועל ההנחות הן על חלק קטן מהמוצרים.

פינת העורך

"**ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה**" (פרק כז' יז') - כל רועה שאיננו מתכוון לטובת הצאן אלא לטובת עצמו, הרי אין הוא של צאן, אלא הצאן שלו. לכן מבקש משה רבינו, שיהיה מנהיג ישראל רועה כזה שכל כוונתו היא לטובת הצאן ואשר ימסור נפשו למענן, ולא "**כצאן אשר אין להם רועה**" – מפני שהרועה אינו שלהם, כי הוא מתכוון לטובת עצמו...

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב ליעקב ומורן גלר הי"ו לרגל נישואיהם. להם ולכל בני משפחותיהם, משפחת גלר הי"ו ומשפחת עמרן הי"ו.
יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לבחור היקר אוריאל חיים למשפחת גורי הי"ו ולכל בני משפחתו היקרים לרגל הגיעו למצוות.
יהי רצון שיוצר המאורות יאיר את דרכך, וישלה ברכה והצלחה בכל מעשי ידך לטובה ותזכה לעבוד את ה' בשמחה ונחת ומתוך אהבת תורה ויראת שמים ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

עיקר וטפל לגבי הברכה על מיני דגן ב'

תקציר

בגיליון של שבת שעברה הובאו המקורות בגמרא ובפוסקים הראשונים בעניין עיקר וטפל לגבי הברכה על מיני דגן – בגיליון זה יובאו פסיקת מרן בשו"ע ופסיקת הפוסקים האחרונים בעניין זה.

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן פסק להלכה בשו"ע סימן רח' סעיף ב' שהברכה תלויה בסיבת הוספת קמח מחמישה מיני דגן למאכל: **"חמשת מיני דגן ששלקן או כתשן ועשה מהם תבשיל, כגון מעשה קדירה הריפות וגרש כרמל ודייסא, אפילו עירב עימהם דבש הרבה יותר מהם או מינים אחרים הרבה יותר מהם, מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף על המחיה אבל אם לא נתן הדגן בתבשיל אלא לדבקו ולהקפותו בטל בתבשיל".**

בסעיף ג' הוסיף שאם נתנו לחולה קמח בתוך שקדים כדי להשביעו, יברך בורא מיני מזונות, אבל נתינת הקמח לשקדים היא כדי לדבקם, יש לברך כברכת השקדים, אך טוב להחמיר לאוכלו בתוך הסעודה: **"כשנותנים קמח לתוך שקדים שעושים לחולה, אם עושים כן כדי שיסעוד הלב מברך בורא מיני מזונות ואם לדבק בעלמא, אינו מברך בורא מיני מזונות וטוב להחמיר ולגמעו בתוך הסעודה לאחר ברכת המוציא, ופטור ממנה".**

טורי זהב (ט"ז)

הטורי זהב בסימן רח' ס"ק ד' כתב שאפילו אם הקמח במאכל או בתבשיל הם הרוב, אבל הם ניתנו במאכל או בתבשיל כדי לדבקו, אין לברך עליהם ברכה ראשונה "בורא מיני מזונות", מכיון שאינם בכלל עיקר המאכל.

שער הציון

בשער הציון סימן רח ס"ק יג' הביא את דברי הט"ז הנ"ל וכתב שחלקו עליו הרבה מהפוסקים האחרונים, זאת מפני שכאשר הקמח הוא הרוב לא שייך לומר שבה רק לדבק אלא ודאי בא גם להשביע, וברכתו "מזונות".

משנה ברורה

במשנה ברורה בס"ק יא' הסביר מדוע כתב מרן בסעיף ג' לגבי מאכל עבור חולה שנותנים בו קמח לתוך שקדים שטוב להחמיר ולגמעו בתוך הסעודה לאחר ברכת המוציא, אפילו אם נתנו בו קמח לדבקו. ובס"ק יב' כתב ביאר ונימק לגבי מה שכתב מרן "לגומעו" מדוע אין הכוונה לשתותו, אלא הכוונה היא – לאוכלו.

"וטוב להחמיר - משום דבמעשה השקדים הדרך לעשותו נמי לסעוד ולכן קשה לשער אם היה כונתו רק לדבק ועל כן טוב להחמיר".

"ולגמעו - פי' לאכלו שהיה עב וראוי לאכילה דאלו אם היה רך וראוי רק לשתיה אפילו שלא בתוך הסעודה ועשאו כדי לסעוד הלב גם כן מברך רק שהכל וכדלקמן בסעיף ו'".

כף החיים

על פסיקת מרן בשו"ע בסעיף ב' לגבי מאכלים המורכבים מדבש וכדומה שהם רוב המאכל, ונתנו בהם קמח מחמישה מיני דגן כדי לסעוד, ולא רק כדי לדבק, שמברכים עליהם ברכה ראשונה "בורא מיני מזונות", וברכה אחרונה "על המחיה" - הדגיש בספר כף החיים בס"ק ט' שזה רק בתנאי שיש במאכל כמות הקמח, של כזית בתוך כדי אכילת פרס וגם אכל כמות של פרס, אחרת הברכה האחרונה היא "בורא נפשות רבות".

"או מינים אחרים הרבה יותר מהם וכו'. וכגון דאיכא כזית דגן בכדי אכילת פרס וגם אכל פרס, כדי שיהא במה שאכל כזית דגן, ואם לאו לא יברך כי אם בורא נפשות רבות, כמו שכתבנו לעיל בסימן קס"ח אות קכב' ואות קכז' עיין שם. וכן כתב החסד לאלפים בזה הסימן אות ג'...ויתבאר עוד לקמן מזה בסעיף ט' ויעויין שם".

בעניין הברכה האחרונה על מאכלים אלו הדגיש בס"ק יא' שגם אם קבע עליהם את סעודתו הברכה האחרונה על המחיה ולא ברכת המזון: **"ולבסוף על המחיה. בין אם קבע עליהם סעודתו, בין לא קבע, בין אם בשלם במים ושמן, בין בשלם במים וחלב ושאר משקין. ברכי יוסף אות ב' וכן כתבנו לעיל סימן קסח' אות מט'..."**

ולגבי מאכלים המורכבים מדבש וכדומה שהם רוב המאכל, ונתנו בהם קמח מחמישה מיני דגן, כדי לסעוד שברכתם הראשונה "מזונות" והאחרונה "על המחיה", כתב בס"ק טז': **"והיינו דווקא אם הוא עב שצריך ללועסו בפה, אבל אם הוא רך כל כך שראוי לשתיה, בלאו הכי אין לברך עליו, כי אם שהכל ולאחריו בורא נפשות רבות כמו שכתב לקמן בסעיף ו'".**

ערוך השולחן

כן כתב בספר ערוך השולחן בסימן רח' סעיף יא' לגבי מאכלים אלו, שאם המאכל הוא רך במידה כזו שראוי לשתיה, מברך עליו ברכה ראשונה "שהכל" וברכה אחרונה "בורא נפשות רבות": **"...וקמח של אחד מחמשת המינים כששלקו ועירבו במים או בשאר משקין אם היה עבה כדי שיהא ראוי לאכילה וללועסו כלומר שהוא עב שיש בו ממשות אכילה אפילו אינו צריך ללועסו בשיניו שהוא רך (שם סק"ח) מברך בורא מיני מזונות ואחריו על המחיה, ואם היה רך כדי שיהא ראוי לשתייה אין שם אכילה על זה כמו בשכר ומברך שהכל ואחריו בורא נפשות כבכל מיני שתיות..."**

פסיקה להלכה בשולחן ערוך

בסעיף ט' כתב שמאכל שמעורב בו קמח דוחן ושאר מיני קטניות עם קמח של חמשת מיני דגן, אם יש באותו קמח שיעור של כזית דגן בכדי אכילת פרס, ובשלו בקדירה, מברך עליו ברכה ראשונה "מזונות" וברכה אחרונה "על המחיה", ואם עשה ממנו פת מברך ברכה ראשונה "המוציא" וברכה אחרונה "ברכת המזון".

אבל אם אין בו כמות קמח של כזית בכדי אכילת פרס, אם אפה אותו ללחם, אפילו שהברכה הראשונה עליו היא "המוציא", אינו מברך ברכה אחרונה ברכת המזון, אלא "על המחיה" (ברכה מעין שלוש). ולא אפה אותו ללחם, אלא בשלו בקדירה, ברכתו הראשונה היא "מזונות" וברכתו האחרונה "בורא נפשות רבות": **"עירב קמח דוחן ושאר מיני קטניות עם קמח של חמשת מיני דגן ובשלו בקדירה, מברך בורא מיני מזונות ועל המחיה, ואם עשה ממנו פת, מברך המוציא וברכת המזון, ודווקא שיש באותו קמח מחמשת מינים כדי שיאכל ממנו כזית דגן בכדי אכילת פרס, אבל אם אין בו זה השיעור מחמשת המינים, אינו מברך לבסוף ברכת המזון, אלא בתחילה מברך המוציא כיון שיש בו טעם דגן אף על פי שאין בו כזית בכדי אכילת פרס, ולבסוף על המחיה, ואם בשלו בקדירה, מברך תחלה בורא מיני מזונות ואחריו בורא נפשות".**

משנה ברורה

ולגבי מה שפסק מרן שאם אין בתערובת קמח מחמישה מיני דגן בכמות של אכילת כזית בתוך כדי אכילת פרס ואפה את התערובת ללחם, הסביר במשנה ברורה בס"ק מז' שברכתו הראשונה היא המוציא משום שיש בו טעם דגן. לגבי זה שברכתו האחרונה היא "על המחיה", כתב שרבים התקשו בפסיקה זו, כי לדעתם לא יתכן שהברכה הראשונה היא "המוציא" והברכה האחרונה "על המחיה", ומשום כך הגיה הגר"א בדברי מרן שהברכה האחרונה היא "בורא נפשות" ולא "על המחיה". אולם הוסיף שיש פוסקים שישבו את דעת מרן.

ערוך השולחן

בעניין הקושי הנ"ל שהעלה במשנה ברורה לגבי פסיקת מרן בסעיף ט', בערוך השולחן כתב שהסיבה לכך שמברכים "על המחיה" ולא "בורא נפשות רבות", היא מפני שבמקרה כזה יורדת הברכה בדרגה אחת.

שם ומשפחה

משה רבנו מבקש מה' שמחליפו יהיה איש על העדה

בסוף הפרשה שעברה מסופר כיצד בלק מלך מואב, בעצתו בלעם, שלח את בנות מואב ומדיין להחטיא את ישראל. למרבה הצער בני ישראל נתפתו ועבדו עבודה זרה ל "בעל פעור". דבר שגרם לחרון אף של ה' והוא שלח בעם מגיפה. המגיפה נעצרה בזכות פינחס בן אלעזר הכהן ולכן – אמר ה' – הנני נותן לו את בריתי שלום.

לאחר שנתן ה' את שכרו של פינחס, ציוה להיפרע מן הרשעים. היות והעצה הייתה ממדיין, והם גררו עימם את מואב ואת עמון, נצטוו ישראל לצרור את המדיינים, לא לשכוח את החטא החמור שהחטיאו את ישראל, ועליהם לשנוא אותם ולא לתת להם פתח בריחה במלחמה.

בהמשך הפרשה מסופר שכאשר שמע משה רבינו שהוא לא יכנס לארץ ישראל, לא ביקש דבר על עצמו ועל משפחתו, אלא חשב מיד מי ינהיג את עם ישראל וביקש מה': "יפקוד ה'... איש על העדה, אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם..."

אמר: ריבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך, שכל אחד מישראל שונה מן האחרים, לכל אחד דעה אחרת ושאיפות (רצונות) אחרות, ויש להנהיגם כל אחד כפי דעתו בסבלנות מרובה.

משה רבנו מעמיד את יהושע לפני ישראל

המשיך משה רבנו ואמר: אנא, מנה עליהם אדם שיסבול כל אחד ואחד מהם, וינהיגם בסבלנות, ושיהיה גיבור ואמיץ ולא יפחד לצאת למלחמות, שלא ישב בביתו כמו כל המלכים וישלח אותם להילחם, אלא יצא לפניהם למלחמות כמו שיצאתי אני, ולא יהיו ישראל כצאן ללא רועה.

"ויאמר ה' אל משה, קח את יהושע בן נון וסמכת את ידך עליו." אמר לו ה' אתה ביקשת שאמנה מנהיג על ישראל, שידע לנהוג עם כל אחד ואחד כפי שצריך, ומפני כבודך אתן לך למנות אותו.

קח את יהושע בן נון ותעמידו במקומך, מפני שאני יודע שהוא מושלם בכל המידות הטובות.

מלבד זה שהוא מושלם אתה עוד תסמוך ידך עליו ותלמדו מידות טובות, ותוסיף לו חכמה ותאמר לו: "אשריך, שזכית להנהיג את עם ישראל, וכן תסביר לו שישראל הם עקשנים וטרחנים, ויהיה עליו להנהיגם בסבלנות רבה, ותכבד אותו לפני כל ישראל שיראו שהוא אדם גדול וצדיק.

קרא משה רבינו ליהושע והעמידו שידרוש לפני העם, והיו משה וכל ישראל שומעים דברי יהושע. ומשה עשה כל זה בשמחה רבה וחלק ליהושע כבוד רב כמו אדם שמעמיד את בנו שיהיה מנהיג במקומו.

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. את מי מינה ה' להחליף את משה אחרי פטירתו?

א. כלב בן יפונה. ב. פינחס. ג. גרשום ואליעזר בניו. ד. יהושע בן נון.

2. מה ביקשו בנות צלפחד ממשה?

א. שיעזור להן למצוא חתן. ב. לאפשר לאביהן להיכנס לארץ.
ג. שתינתן להם נחלת אביהם שמת במדבר. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

3. כיצד הגיב יהושע כשמשה בישר לו שה' בחר בו להנהיג את העם?

א. שמח מאוד. ב. אמר שהוא לא מתאים ופינחס מתאים יותר.
ג. לא רצה בתפקיד, כי העדיף שמשה ימשיך בתפקידו. ד. ב' וג' נכונות.

4. בפרשתנו, נגד איזה עם מצווה ה' את ישראל לצאת להילחם?

א. נגד שבעת עמי כנען. ב. נגד המידיינים.
ג. נגד העם העמלקי. ד. נגד העם המואבי שהחטיאו את ישראל.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. בנתינת השכר לפינחס מודגש בתורה "ברית כהונת עולם" - מדוע?

א. לכהנו, מפני שנולד לפני שאהרון נהיה כהן. ב. לחזקו נגד מתנגדיו.
ג. להדגיש את גודל המעשה שעשה. ד. כל התשובות נכונות.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. כיצד לקח משה את יהושע לטקס הפקדתו על עם ישראל ?

א. משך אותו בחזקה ואילץ אותו. ב. דיבר על ליבו.
ג. אמר לו את שכר העבודה לעתיד לבו. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

7. "עַל פִּי הַגּוֹרָל תֵּחָלֵק נַחֲלָתוֹ..." (פרק כו') מתי וכיצד נעשה הגורל?

א. אחרי כיבוש הארץ ע"י יהושע. ב. עוד בחיותם במדבר עפ"י ה'.
ג. מיד אחרי כיבוש יריחו עפ"י ה'. ד. בחיותם במדבר, בהגרלה.

8. "לְאֵלֶּה תֵּחָלֵק הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת" (פרק כו') למי הכוונה?

א. לחמישים ושבע המשפחות המנויות בפרשה. ב. ליוצאי מצרים.
ג. לאלה שהיו מגיל עשרים לפני הכניסה לארץ. ד. לישראל ולא לגרים.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ד' עד ח'

9. מה כוונת בנות צלפחד באומרן: "...כִּי בְחֶטְאוֹ מֵת..."" (פרק כז')?

א. בחטאו ולא בחטא המרגלים. ב. היה הרוג בית דין ונכסיו ליורשים.
ג. עונשו היה למות ולא שיאבד את הירושה. ד. בכל חייו חטא פעם אחת.

שאלה עפ"י פירוש הרמב"ן - כיתות ה' עד ח'

10. בסוף הפרשה כתוב: "ויאמר משה אל בני ישראל..." (פרק ל') מדוע?

א. אף שהפרשה עוסקת בקורבנות, נאמרה לכל ישראל. ב. א' וג' נכונות.
ג. להפריד בין פרשת קורבנות לנדרים. ד. מפני שקורבות עיקר התורה.

התשובות הנכונות לפרשת חוקת:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

(בהעלותך תשעה) (שיעור 542 סופי)

לימוד פורה ומהנה

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור וינצור וירומם וינשא את **יוסף ומרגלית כהן** הי"ו וכל משפחתם - מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיהם ומכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: **"ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך"** וכן: **"יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום".**